

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของผู้ป่วยกามโรค โดยใช้วิธี "โลกแคบ" ซึ่งได้ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ป่วยที่มารับการตรวจรักษาที่ศูนย์กามโรคเขต 1 อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบขอบเขตและขั้นตอนในการสื่อสารในระหว่างผู้ป่วยกามโรคและศึกษาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศต่าง ๆ คือ ระดับความผูกพัน สภาพความคล้อยคลึง หรือแตกต่างกันทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้ป่วยและผู้ร่วมสื่อสารว่ามีความสัมพันธ์ในการสื่อสารอย่างไร และเพื่อที่จะนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้เป็นประโยชน์ในงานควบคุมกามโรคต่อไป

จากแนวความคิด, งานวิจัย และทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบในการสื่อสาร เช่น ความผูกพันกันระหว่างผู้ร่วมสื่อสาร สภาพความคล้อยคลึงกัน หรือแตกต่างกันในทางเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะของสารสนเทศที่มีการสื่อสารกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำมาใช้ในการกำหนดสมมติฐานของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไว้ 6 ประการ คือ

1. พฤติกรรมสื่อสารในระหว่างผู้ป่วยกามโรค เป็นไปในลักษณะ "โลกแคบ" (Small World)
2. การแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับสถานบริการและหญิงอาชีพพิเศษ ผู้ป่วยจะมีการสื่อสารกับบุคคลที่มีสภาพทางเศรษฐกิจสังคมคล้อยคลึงกันมากกว่าผู้ที่มีสภาพแตกต่างกัน
3. ผู้ป่วยจะมีการแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับสถานบริการและหญิงอาชีพพิเศษจากบุคคลที่มีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นมากกว่าผู้ที่มีความผูกพันอย่างผิวเผิน
4. ผู้ป่วยเมื่อต้องการสารสนเทศที่ถูกต้องในเรื่องการรักษาพยาบาล จะมีการสื่อสารกับบุคคลที่มีความผูกพันอย่างผิวเผินมากกว่าผู้ที่มีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น
5. ผู้ป่วยจะมีการแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลจากบุคคลที่มีสภาพทางเศรษฐกิจสังคมคล้อยคลึงกันมากกว่าบุคคลที่มีสภาพแตกต่างกัน
6. ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสังคม มีความสัมพันธ์กับปริมาณสารสนเทศเรื่องกามโรคที่ผู้ป่วยได้รับ

การดำเนินงานวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยในเชิงปริมาณและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ภายในคลินิก ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมเอง และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากการสำรวจซึ่งกระทำโดยผู้วิจัยและผู้ร่วมงานอีก 2 นาย การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดใช้เวลาทั้งสิ้น 4 เดือนเศษ คือ ตั้งแต่วันที่ 16 เมษายน 2527 ถึงวันที่ 24 สิงหาคม 2527 และได้นำข้อมูลที่ได้นำมา

ประเมินผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติแสดงค่าร้อยละและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสื่อสารกับปัจจัยที่เป็นส่วนร่วม ประกอบในการอธิบายข้อมูล พฤติกรรมแต่ละขั้นตอนของผู้ป่วยกาโรค นอกจากนี้ได้อธิบายพฤติกรรมสื่อสารและขอบเขตทางสังคม (Social distance) ระหว่างผู้ป่วยกาโรคด้วยกัน โดยแสดงการวิเคราะห์จำนวนตัวกลางและปัจจัยที่ประกอบในการสื่อสาร โดยสถิติร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยปรากฏว่าการทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ได้ผลดังต่อไปนี้ คือ

สมมุติฐานที่ 1 ได้รับการทดสอบพบว่าพฤติกรรมสื่อสาร ในระหว่างกลุ่มผู้ป่วยกาโรค เป็นไปในลักษณะ "โลกแคบ" (Small world) ได้จริงตามที่ตั้งไว้ กล่าวคือพบว่าการสื่อสารของผู้ป่วยกาโรคมีลักษณะการเชื่อมโยงไปที่จุดจุดเดียวร่วมกันได้ จากการศึกษาพบผู้ป่วยที่เชื่อมโยงถึงกันนี้ร้อยละ 46.7 ซึ่งตามผลการศึกษาวิจัยของเทรเวอร์สและมิลแกรมพบว่าการเชื่อมโยงที่สมบูรณ์ได้เพียงร้อยละ 29 และวงจรที่ไม่สมบูรณ์คือไม่สามารถบรรลุถึงปลายทางได้มีอยู่ร้อยละ 71 ในขณะการศึกษาในกลุ่มผู้ป่วยกาโรคนี้มีวงจรที่ไม่สมบูรณ์ร้อยละ 53.3 การที่ผู้ป่วยกาโรคมีการเชื่อมโยงไปถึง จุดหมายปลายทางเดียวกันนี้จึง เป็นลักษณะที่ผู้ป่วยแต่ละคนสามารถมีโอกาสที่จะพบและรู้จักซึ่งกันและกันได้ แม้บางรายอาจจะอยู่ห่างไกลกันในลักษณะทางภูมิศาสตร์แต่ก็จะมีการสื่อสารติดต่อกันเชื่อมโยงถึงกันได้ ซึ่งเป็นลักษณะของความเป็น "โลกแคบ" ในหมู่ผู้ป่วยและพบว่าระยะทางทางสังคมค่อนข้างแคบมาก คือพบว่าการเชื่อมโยงที่ผ่านตัวกลางเพียง 1 - 2 ตัวกลางเป็นจำนวนสูงถึงร้อยละ 76.7 ของจำนวนวงจรที่สมบูรณ์ทั้งหมด สำหรับวงจรที่ไม่สมบูรณ์ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าอุปสรรคก็คือ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระยะทางในการเดินทางซึ่งต้องใช้ทุนทรัพย์มากขึ้น ซึ่งถ้าผู้วิจัยไม่มีอุปสรรคในเรื่องดังกล่าวโอกาสที่จะได้พบจำนวนการเชื่อมโยงที่สมบูรณ์ก็น่าที่จะมีมากขึ้น

สมมุติฐานที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลยืนยันสมมุติฐานข้อนี้ คือพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างความบ่อยครั้งในการสื่อสาร เรื่องสถานบริการและหญิงอาชีพพิเศษกับสภาพความคล้ายคลึงหรือแตกต่างทางเศรษฐกิจสังคมระหว่างผู้ป่วยและผู้ร่วมสื่อสาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงการแสวงหาสารสนเทศดังกล่าว 2 ระยะพบว่าผู้ป่วยกาโรคส่วนใหญ่จะมีการแสวงหาสารสนเทศในเรื่องสถานบริการและหญิงอาชีพพิเศษจากบุคคลที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมคล้ายคลึงกับผู้ป่วยมากกว่าที่จะแสวงหาสารสนเทศดังกล่าวจากคนที่มีความแตกต่างไปจากตน และยังพบอีกว่า ผู้ป่วยมีการสื่อสารกับคนที่มีความคล้ายคลึงกับตนในระดับ "บ่อยครั้ง" ในการสื่อสารทั้งสองระยะ

สมมุติฐานที่ 3 ได้รับการทดสอบว่าเป็นจริง เนื่องจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้ทราบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างระดับความผูกพันระหว่างผู้ป่วยและผู้ร่วมสื่อสารกับความบ่อยครั้งใน

การแสวงหาสารสนเทศในเรื่องสถานบริการและหญิงอาชีพพิเศษ และพบว่าผู้ป่วยมีการแสวงหาสารสนเทศในเรื่องนี้จากบุคคลที่มีระดับความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้นมากกว่าที่จะแสวงหาจากผู้ที่มีความผูกพันกันอย่างผิวเผิน จากการศึกษาข้อมูลที่ทำเป็นสองขั้นตอนทำให้ทราบว่าผู้ป่วยจะเลือกแสวงหาสารสนเทศดังกล่าวจากบุคคลที่เป็นเพื่อนใกล้ชิดสนิทสนมกับตนเป็นจำนวนมาก พบว่าในการแสวงหาสารสนเทศครั้งแรกจากผู้ที่มีความผูกพันแน่นแฟ้นถึงร้อยละ 88 และในครั้งต่อมาร้อยละ 57.6

สมมุติฐานข้อที่ 4 ได้รับการทดสอบว่าเป็นจริง ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลแสวงหาให้เห็นว่าในการแสวงหาสารสนเทศในเรื่องการรักษาพยาบาลนี้ ผู้ป่วยกลุ่มโรคจะมุ่งแสวงหาสารสนเทศจากผู้ที่มีทัศนคติว่ามีสภาพทางเศรษฐกิจสังคมคล้ายคลึงกับตนมากกว่าที่จะแสวงหาจากผู้ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสารสนเทศในเรื่องการรักษาพยาบาลเป็นเรื่องที่ต้องการข้อมูลด้านราคาประกอบการตัดสินใจด้วย จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษาจากผู้ป่วยที่มีการแสวงหาสารสนเทศผ่านสื่อบุคคลเมื่อเริ่มเจ็บป่วยและเมื่อต้องการแสวงหาสถานที่รักษาในครั้งต่อ ๆ มา พบว่าผู้ป่วยมีการสื่อสารกับผู้ที่มีสภาพทางเศรษฐกิจสังคมคล้ายคลึงกับตนมากกว่าผู้ที่มีสภาพแตกต่างกับตน คือ เมื่อเริ่มเจ็บป่วยมีการสื่อสารกับผู้ที่มีสภาพทางเศรษฐกิจสังคมคล้ายคลึงกับตนร้อยละ 69.3 และเมื่อมีการแสวงหาสารสนเทศในเรื่องการรักษาพยาบาลครั้งต่อมาก็พบว่ายังคงมีการสื่อสารกับผู้ที่มีสภาพคล้ายคลึงกับตนถึงร้อยละ 31.3 ของผู้ที่มีการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลทั้งหมด

สมมุติฐานที่ 5 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าระดับความผูกพันของผู้ร่วมสื่อสารเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลและพบว่าเมื่อผู้ป่วยต้องการสารสนเทศที่ถูกต้องในการรักษาพยาบาลจะมีการแสวงหาสารสนเทศจากคนที่มีระดับความผูกพันอย่างผิวเผินมากกว่าคนที่มีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น กล่าวคือ เมื่อผู้ป่วยมีการแสวงหาสารสนเทศในครั้งแรก ๆ และไม่ได้ได้รับความพอใจในการรักษาพยาบาลนั้นก็จะมีการแสวงหาสารสนเทศที่ถูกต้องในการรักษาพยาบาลต่อไปในการแสวงหาสารสนเทศทั้งสองช่วงนี้พบว่ามีข้อแตกต่างกัน คือ ในการแสวงหาสารสนเทศครั้งแรกนั้นร้อยละ 58 ของผู้ป่วยมีการสื่อสารกับผู้ที่มีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น และร้อยละ 17 สื่อสารกับผู้ที่มีความผูกพันอย่างผิวเผิน เมื่อได้ศึกษาต่อการแสวงหาสารสนเทศในครั้งหลังมีความเปลี่ยนแปลง คือ ผู้ป่วยมีการสื่อสารกับผู้ที่มีความผูกพันอย่างผิวเผินมากขึ้น พบว่าผู้ป่วยร้อยละ 55 มีการสื่อสารกับผู้ที่มีความผูกพันอย่างผิวเผินและมีการสื่อสารกับผู้ที่มีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นลดลงคือเพียงร้อยละ 33.8 ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ข้อที่ 5 ที่ว่า ผู้ป่วยเมื่อต้องการสารสนเทศที่ถูกต้องในเรื่องการรักษาพยาบาล จะมีการสื่อสารกับบุคคลที่มีความผูกพันอย่างผิวเผินมากกว่าผู้ที่มีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น

สมมุติฐานข้อที่ 6 ผลการศึกษายืนยันว่า ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสังคมมีความสัมพันธ์กับปริมาณสารสนเทศเรื่องกามโรคที่ผู้ป่วยได้รับ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เป็นค่าคะแนนของผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสังคม และค่าคะแนนที่เป็นปริมาณความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับกามโรคมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติค่าสหสัมพันธ์ (Pearson correlation) พบว่ามีค่าสหสัมพันธ์ $xy = .67$ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในเชิงปฏิฐาน (Positive Association) คือผู้ป่วยรายใดที่มีความรู้เกี่ยวกับการป่วยเป็นกามโรคมิใช่เรื่องน่าอับอายเป็นการเจ็บป่วยธรรมดาและการแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับกามโรคนั้นไม่ต้องใช้ความพยายามมากนัก ประกอบกับความรู้สึกลำบากใจในบริการที่ได้รับ ความสะดวกในการมาตรวจรักษา ผู้ป่วยกลุ่มนี้จะมีความรู้เกี่ยวกับกามโรคมากกว่าผู้ป่วยที่มีความรู้สึกขัดข้องเนื่องจากความละอายในการเจ็บป่วย ความกังวลความรู้สึกลำบากใจในการมารับการตรวจรักษา ความไม่พอใจในบริการที่ได้รับ จากการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกของผู้ป่วยในแง่ของผลตอบแทนที่ผู้ป่วยได้รับว่าคุ้มค่ากับความพยายามและค่าใช้จ่ายของตนหรือไม่นั้น มีความสัมพันธ์ในการกระจายและรับสารสนเทศในเรื่องกามโรค

ข้อเสนอแนะสำหรับงานควบคุมกามโรค

1. การแสวงหาสารสนเทศของผู้ป่วยกามโรคทั้งที่เป็นสารสนเทศเรื่องสถานบริการหรือวิธีการรักษาพยาบาลพบจากการศึกษาข้อมูลว่า มีการแสวงหาโดยผ่านสื่อบุคคลเป็นอันมากนั้น เนื่องจากลักษณะของสารสนเทศเป็นลักษณะเรื่อง "ต้องห้าม" และการแสวงหาโดยผ่านสื่อชนิดนี้ มีส่วนที่ทำให้ได้สารสนเทศที่ไม่ถูกต้องอยู่บ้าง อันทำให้เป็นสาเหตุของการแพร่กระจายของโรคและเป็นสาเหตุทำให้เกิดการติดยาของโรค อันเป็นผลเสียในงานควบคุมกามโรค และประกอบกับพบว่าผู้ป่วยได้รับสารสนเทศในเรื่องเหล่านี้จากสื่อมวลชนน้อยมาก เมื่อขาดแคลนสารสนเทศจากสื่อมวลชน และประกอบกับลักษณะของสารสนเทศทำให้มีการแสวงหาทางสื่อบุคคลกันมาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ว่าหากทางการใช้ความพยายามที่จะเปลี่ยนลักษณะของสารสนเทศให้คลายจากความเป็นเรื่องต้องห้าม โดยให้มีการเผยแพร่สารสนเทศนี้ผ่านสื่อมวลชนให้มากขึ้นเป็นการสะดวกที่สารสนเทศจะถึงประชาชนได้ง่ายโดยไม่ต้องใช้ความพยายามมากนัก ก็จะช่วยให้ทัศนคติของสังคมไทยที่เห็นว่าการเป็นโรคเป็นเรื่องต้องห้ามปกปิดเปลี่ยนแปลงไป และยังคงช่วยให้สารสนเทศที่ถูกต้องสามารถกระจายไปสู่ผู้ที่ยังติดอยู่ในค่านิยมอย่างเก่า โดยทางบุคคลที่ได้รับทราบจากสื่อมวลชนโดยวิธีปากต่อปากออกไปอีก

2. การป่วยเป็นกามโรคในสมัยก่อนมักจะมีมากในชุมชนใหญ่ ๆ แต่ในปัจจุบันการคมนาคมสะดวก ทำให้มีการขยายขอบเขตของสถานบริการไปสู่ชนบทมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการขยายตัวทาง

อุตสาหกรรมออกไปในชนบท ทำให้มีผู้ป่วยกามโรคอยู่ทั่วไปสมควรที่ทางราชการควรจะขยายงานการรักษาพยาบาลผู้ป่วยกามโรคออกไปสู่ชนบทมากขึ้น เช่นเดียวกับงานรักษาพยาบาลโรคอื่นเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถได้รับสารสนเทศต่าง ๆ และได้รับการรักษาพยาบาลที่ถูกต้องสะดวกมากขึ้น

3. ในประเทศไทยมาตรการในการขายยา ยังไม่สามารถปฏิบัติให้รัดกุมได้ การที่จะป้องกันไม่ให้ผู้ป่วยซื้อยารับประทานเองหรือจำกัดว่าการซื้อยาแต่ละครั้งต้องมีใบสั่งยาจากแพทย์ยังทำไม่ได้ เพราะปริมาณแพทย์มีไม่เพียงพอและเป็นเรื่องของความ "สะดวก" ที่ผู้ป่วยจะซื้อยารับประทานเอง ประกอบกับเป็นเรื่องผลได้ของร้านขายยาด้วย ในเมื่อบ้านเมืองยังไม่สามารถจะดำเนินการให้ถูกต้องในเรื่องนี้ได้ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเกี่ยวกับกามโรคคือยาหรือความเสียหายที่ผู้ป่วยได้รับจากการใช้ยาที่ไม่ถูกต้อง อาจทำได้ด้วยการอบรมเจ้าของร้านยาและผู้ขายยาให้เข้าใจถึงอันตรายของยาโดยเน้นในเรื่องความรับผิดชอบที่มีต่อลูกค้า และให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาที่ใช้รักษาโรค อันจะเป็นการช่วยลดปัญหาการคือยา, การป่วยเรื้อรังและการสูญเสียอื่น ๆ ที่ผู้ป่วยจะได้รับตลอดจนปัญหาที่วงการแพทย์ทางกามโรคทั้งหลายได้ประสบอยู่

4. จากการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างผู้ป่วยกามโรค ซึ่งพบว่าเป็นไปในลักษณะโลกแคบ การศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศในเรื่องต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป่วยเป็นกามโรค ซึ่งพบว่ามีปัจจัยอื่นมาเกี่ยวข้องคือสภาพทางเศรษฐกิจสังคม, ความผูกพันระหว่างผู้ร่วมสื่อสารเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่ด้วยนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการแพร่กระจายสารสนเทศในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกามโรคอาจจะทำได้โดยพิจารณาหาสื่อบุคคลจากกลุ่มผู้ป่วยที่มีสภาพทางเศรษฐกิจสังคมเป็นตัวแทนผู้ป่วยกามโรคและส่งสารสนเทศโดยผ่านกลุ่มนี้ จะช่วยให้การแพร่กระจายสารสนเทศไปในหมู่ผู้ป่วยเป็นไปได้ทั่วถึงกว่า และเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณน้อยกว่าที่จะกระทำต่อบุคคลจำนวนมาก และยังเป็น การสอดคล้องกับกิจการสาธารณสุขมูลฐานที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในงานสาธารณสุขให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากผู้ป่วยที่ได้รับการตรวจรักษาที่ศูนย์กามโรค เขต 1 ซึ่งอยู่ที่อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี อันเป็นลักษณะชุมชนที่ค่อนข้างเล็กและเป็นชนบท การตัดสินใจโดยผลการศึกษานี้แต่เพียงลำพังครั้งเดียวอาจยังไม่เป็นตัวแทนของผู้ป่วยกามโรคที่อยู่ในชุมชนเมืองใหญ่ และผู้ป่วยกามโรคทั้งประเทศได้ จึงควรที่จะมีการศึกษาจากที่อื่น ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปด้วย เพื่อเป็นการเปรียบเทียบและเห็นผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น

2. การศึกษาโดยใช้วิธี "โลกแคบ" ในกลุ่มผู้ช่วยกามโรคนั้นมีข้อจำกัดอย่างหนึ่ง คือ ลักษณะของสารสนเทศที่ไม่เหมือนกับสารสนเทศอื่น ๆ หากจะมีการศึกษาวิจัยในลักษณะของ "โลกแคบ" เกี่ยวกับสภาวะอื่น ๆ ทางสังคมศาสตร์ในประเทศไทยต่อไปก็จะช่วยทำให้เกิดความกระจ่างและทดสอบในวิธีการวิจัยต่าง ๆ มากขึ้น

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย